

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE
PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA
Zagreb, 15. listopada 2021.

Analiza presude

Project-Trade d.o.o. protiv Hrvatske
br. zahtjeva 1920/14

povreda čl. 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju – zaštita vlasništva
povreda čl. 6. st. 1. – pravo na pristup sudu
– suđenje u razumnom roku

Nijedno pravosudno tijelo nije ispitalo
Odluku Vlade o sanaciji i restrukturiranju Croatia banke
kojom su povučene i poništene sve dionice te su prestala sva prava dioničara

Europski sud za ljudska prava (dalje: Europski sud) zasjedajući u vijeću od 7 sudaca, dana 19. studenoga 2020. presudio je da su trgovačkom društvu Project-Trade d.o.o. povrijeđena vlasnička prava zajamčena člankom 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Konvencija) kao i pravo na pristup sudu te pravo na suđenje u razumnom roku zajamčeno čl. 6. Konvencije¹.

Podnositelj zahtjeva je društvo s ograničenom odgovornošću koje je bilo dioničar Croatia banke d.d. Dana 23. rujna 1999. Vlada Republike Hrvatske donijela je Odluku o sanaciji i restrukturiranju Croatia banke d.d. Zagreb (dalje: Odluka) na prijedlog Hrvatske narodne banke koja je ocijenila da su dugovi banke bili znatno veći od njezinog temeljnog kapitala te je ona stoga predstavljala rizik za opću stabilnost financijskog tržišta. Stupanjem na snagu Odluke povučene su i poništene sve dionice te su prestala sva ovlaštenja upravljačkih tijela banke i prava dioničara, a banka je nakon postupka sanacije trebala izdati nove dionice na ime Državne agencije za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka (dalje: DAB). Dioničari su pred Ustavnim sudom pokrenuli postupak za ocjenu ustavnosti i zakonitosti Odluke Vlade tvrdeći da su im povrijeđena vlasnička prava. U tom postupku, Ustavni sud je pribavio mišljenja dvaju financijskih vještaka i dvaju profesora koji su tvrdili da Odluka nije bila ekonomski opravdana niti potrebna te da je bila u suprotnosti s čl. 49. st. 4. Ustava. Međutim, dana 30. siječnja 2003. Ustavni sud je obustavio ovaj postupak jer je Zakon o sanaciji i restrukturiranju banaka iz 1994. g., na kojem se temeljila Odluka, prestao važiti. Društvo podnositelj zahtjeva, u rujnu 2003., podnijelo je tužbu Trgovačkom sudu u Zagrebu protiv banke i DAB-a zahtijevajući da trgovački sud potvrdi da je to društvo i dalje imatelj dionica, da naloži DAB-u prenošenje tih dionica na društvo i da naloži banci upisivanje društva kao imatelja dionica u registar dionica. Trgovački sud je odbio podnositeljevu tužbu presudom iz veljače 2008., a Visoki trgovački sud njegovu žalbu presudom iz lipnja 2008. Ustavni sud je odbio ustavnu tužbu podnositelja 2. listopada

¹ Zastupnica je podnijela zahtjev za podnošenje predmeta velikom vijeću Europskog suda, međutim Odbor od pet sudaca nije taj zahtjev prihvatio.

2013., pozivajući se na obrazloženje iz svoje ranije odluke u kojoj je utvrdio da taj sud nikada nije odlučio o ustavnosti i zakonitosti Odluke Vlade jer je obustavio taj postupak, pa se stoga mora pretpostaviti da je Odluka Vlade u skladu s Ustavom. Slijedom toga, Ustavni sud je smatrao da domaći sudovi ne mogu dovoditi u pitanje ustavnost Odluke jer bi time prekoračili svoju nadležnost.

Društvo podnositelj zahtjeva podnijelo je zahtjev Europskom sudu prigovarajući da su mu povrijeđena vlasnička prava zajamčena čl. 1. Protokola br. 1 te pravo na suđenje u razumnom roku zajamčeno čl. 6. st. 1. Konvencije. Europski sud je odlučio ispitati i je li povrijeđeno pravo na pristup sudu.

Kad je riječ o zahtjevima koje podnose dioničari trgovačkog društva, Europski sud je u svojoj sudskoj praksi napravio razliku između prigovora dioničara zbog mjera koje utječu na njihova prava koja imaju kao dioničari i prigovora zbog mjera koje utječu na trgovačko društvo u kojima imaju dionice (*Albert i drugi protiv Mađarske*, [VV], st. 122.). U prvoj skupini dioničari se mogu smatrati žrtvama, a u drugoj ne.

U predmetu podnositelja zahtjeva, s obzirom da su Odlukom povučene i poništene sve dionice Croatia banke, društvo podnositelj je izgubilo svoje vlasništvo na dionicama i stoga su njegova prava zajamčena čl. 1. Protokola br. 1 bila izravno pogođena. Slijedom toga, prigovori društva podnositelja spadaju u prvu skupinu prigovora i ono se moglo smatrati žrtvom.

Europski sud je već ranije razmatrao problematiku sanacije Croatia banke u predmetima *Batinović i Point Trade d.o.o. protiv Hrvatske* (10. 7. 2007.) te *Miljenko Kovač protiv Hrvatske* (15. 1. 2009.) u kojima su podnositelji također tvrdili da je sanacija bila nepotrebna jer je banka ispunjavala sve svoje obveze. Europski sud je u oba ova predmeta donio odluku o nedopuštenosti zahtjeva stoga što podnositelji nisu pokrenuli postupak pred nadležnim trgovačkim sudom.

U ovom predmetu, društvo podnositelj zahtjeva pribjeglo je upravo onom pravnom sredstvu, za koje je Europski sud, u gore navedenim odlukama o nedopuštenosti, kazao da je djelotvorno, odnosno pokrenulo je postupak pred nadležnim trgovačkim sudom. Činjenica da je ovo pravno sredstvo ipak bilo nedjelotvorno utvrđena je tek 24. srpnja 2013. (gotovo deset godina nakon što je društvo podnositelj pokrenulo postupak pred nadležnim trgovačkim sudom) kada je u Narodnim novinama objavljena odluka Ustavnog suda kojom je ovaj sud prvi puta pojasnio načelo *exceptio illegalis* utvrdivši da domaći sudovi ne mogu dovoditi u pitanje ustavnost Odluke Vlade jer bi time prekoračili svoju nadležnost. Stoga se od društva podnositelja nije moglo očekivati da iskoristi drugo pravno sredstvo, točnije da pokrene parnični postupak radi naknade štete protiv države zato što bi takva tužba bila odbijena radi zastare (petogodišnji zastarni rok) i zato što prema praksi domaćih sudova u relevantno vrijeme niti ovo pravno sredstvo nije imalo razumnih izgleda za uspjeh (u pravilu se takve tužbe odbijaju).

Pravo na pristup sudu

Kako bi se ispunili zahtjevi iz čl. 6. st. 1. u pogledu prava na pristup sudu, domaći sud mora biti nadležan za ispitivanje svih činjeničnih i pravnih pitanja relevantnih za spor koji mu je podnesen (*Capital Bank AD protiv Bugarske*, st. 98.).

U ovom predmetu, trgovački sudovi su smatrali da su bili spriječeni provesti vlastito ispitivanje pitanja je li sanacija Croatia banke bila potrebna i jesu li ispunjene ostale zakonske pretpostavke za sanaciju, a ta pitanja nisu ispitana ni u postupcima povodom tužbi za naknadu štete koji su pokrenuli drugi dioničari. Ustavni sud također nije ocijenio suglasnost Odluke s Ustavom i zakonom budući da je postupak apstraktne ustavnosudske kontrole na kraju obustavljen zbog prestanka važenja zakona na kojem se temeljila Odluka. Neki su se trgovački sudovi ipak upustili u ocjenu ustavnosti Odluke, ali je Ustavni sud okončao tu praksu utvrdivši da su trgovački sudovi prekoračili svoju nadležnost.

Iz svega proizlazi da nijedno pravosudno tijelo nikada nije preispitalo dokaze na kojima je Vlada temeljila svoj zaključak da je sanacija Croatia banke bila potrebna niti je preispitalo je li relevantni zakon bio pravilno primijenjen na činjenice predmeta, stoga Odluka Vlade nikada nije bila podvrgnuta sudskom preispitivanju u opsegu propisanom čl. 6. st. 1.

Slijedom navedenog, došlo je do povrede podnositeljevog prava na pristup sudu.

Miješanje u vlasništvo

Nesporno je da povlačenje i poništavanje dionica koje su pripadale društvu podnositelju zahtjeva predstavljalo miješanje u njegovo pravo zajamčeno čl. 1 Protokola br. 1. Ova mjera predstavlja kontrolu upotrebe vlasništva.

Ocjenjujući je li miješanje bilo zakonito, Europski sud je istaknuo da nije dovoljno da zakon bude dostupan i predvidljiv nego mora biti popraćen postupovnim jamstvima protiv proizvoljnosti ([Capital Bank AD protiv Bugarske](#), st. 134.).

Činjenica da je Odluka Vlade bila podzakonski akt, značila je da je ne može preispitati nijedno upravno tijelo, stoga društvo podnositelj nije imalo mogućnost djelotvornog osporavanja pobijane mjere. Slijedom navedenog, miješanje u vlasništvo podnositelja zahtjeva nije bilo popraćeno dovoljnim postupovnim jamstvima protiv proizvoljnosti i zato nije bilo zakonito.

Stoga je došlo do povrede čl. 1. Protokola br. 1.

Suđenje u razumnom roku

Prekomjerna duljina trajanja postupka pred Ustavnim sudom nije se mogla opravdati specifičnom ulogom i statusom Ustavnog suda, kao niti složenošću predmeta. Europski sud nije vidio razlog zašto je Ustavnom sudu, nakon što je čekao četiri godine da primi dovoljan broj istovjetnih predmeta kako bi utvrdio vodeći, trebalo još četiri godine da obradi te predmete. Prema tome, došlo je i do povrede podnositeljevog prava na suđenje u razumnom roku.

Ovu analizu izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Analiza ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te nije obvezujuća za taj Sud.

© 2021. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskom sudom za ljudska prava